

SẮC LỆNH 8/SL VỀ ĐO LƯỜNG DẤU SƠN CHO SỰ PHÁT TRIỂN ĐO LƯỜNG VIỆT NAM

PHAN THANH NGHIÊM

Chi cục Tiêu chuẩn - Đo lường - Chất lượng

Cách đây 62 năm, ngày 20/1/1950, giữa lúc cuộc kháng chiến chống Pháp của nhân dân ta còn đang trong giai đoạn gay go, ác liệt nhất, Chủ tịch Hồ Chí Minh đã ký Sắc lệnh 8/SL quy định thống nhất đo lường nước ta theo hệ Mét - Hệ đo lường khoa học và tiên tiến nhất trên thế giới lúc bấy giờ. Sắc lệnh 8/SL là một trong những văn bản pháp luật quản lý khoa học kỹ thuật đầu tiên của chính quyền Cách mạng nước ta được Bác Hồ trực tiếp xem xét và ký ban hành. Sự ra đời của Sắc lệnh thể hiện sự quan tâm và nhìn nhận sáng suốt của Bác Hồ đối với một lĩnh vực khoa học - kỹ thuật chuyên ngành về đo lường nhưng lại liên quan đến tất cả mọi ngành khoa học - kỹ thuật khác và đặc biệt là trong lĩnh vực sản xuất và đời sống. Sắc lệnh 8/SL là điểm xuất phát của sự ra đời và trưởng thành của ngành Đo lường Việt Nam, là điều kiện đầu tiên để đưa công tác đo lường nước ta hoà nhập vào dòng chảy của văn minh và tiến bộ khoa học kỹ thuật trên thế giới.

Lúc bấy giờ, trước tình trạng đo lường nước ta bị thực dân Pháp đô hộ chi phối và thao túng nhằm phục vụ mục đích vơ vét bóc lột nhân dân ta và nó đã làm cho đo lường nước ta bị rối loạn. Trong tác phẩm “Bản án chế độ thực dân Pháp”, mở đầu chương VII, Bác Hồ đã viết: “Trước khi Pháp chiếm cứ xứ này, trong bộ thuế điền thổ các làng, người ta xếp đất ruộng công cũng như tư thành nhiều hạng dựa theo các loại cây trồng. Thuế suất ruộng từ năm hào đến một đồng tư một mẫu. Mẫu là đơn vị diện tích hình vuông mỗi cạnh 150 thước. Thước thì dài ngắn không chừng, tùy theo tỉnh, có thước 42, 47 hoặc 64 xăng-ti-mét. Vì thế diện tích mẫu rộng hẹp khác nhau, có nơi bằng 3.970 mét vuông, nơi 4.900, nơi 6.200 mét vuông”. “Để tăng thu nhập cho Nhà nước, người ta định một thước thống nhất là 40 xăng-ti-mét, non hơn tất cả các thước thông dụng. Với cách này, thuế điền thổ tăng lên theo tỉ lệ khác nhau tùy từng tỉnh, có nơi tăng một phần mười hai, có nơi một phần ba, nơi không may nhất tăng đến hai phần ba”.

Trước tình hình đó, Bác Hồ đã chỉ đạo dự thảo Sắc lệnh với nội dung biên soạn thể hiện đầy đủ bao gồm: Hệ đơn vị tiên tiến nhất thế giới lúc bấy giờ “hệ Mét” được lựa chọn, nội dung Sắc

*Đổi mới đổi đời, cuộc sống mới ngọt ngào hương vị mới
Mừng Xuân, mừng Đảng vườn hoa xuân long lẫy sắc màu xuân.*

HOÀNG HIẾU NGHĨA

lệnh ngắn gọn, đơn giản (có 4 tiết, 11 điều) nhưng phải hoàn chỉnh bao gồm những nội dung cơ bản của một đạo luật đo lường của một quốc gia, kể cả chế tài về hình sự và thủ tục thi hành. Ngày 10/12/1949, dự thảo Sắc lệnh được ông Phan Anh lúc bấy giờ là Bộ trưởng Bộ Kinh tế trình cho Chính phủ xem xét theo quy trình lập pháp lúc đó. Tờ trình có đoạn viết: “Từ tỉnh nọ sang tỉnh kia, từ huyện này sang huyện khác, đo lường không thống nhất. Ngay trong một hạt, từ xã này sang xã kia, đơn vị đo lường không giống nhau. Tình trạng này đã cản trở nhiều sự tiến triển của nền thương mại”. Và chỉ sau một thời gian ngắn, Sắc lệnh về đo lường đã được Chính phủ ban hành.

Ngay sau khi ban hành, Sắc lệnh 8/SL đã nhanh chóng đi vào cuộc sống. Vào thời điểm đó quân và dân ta khẩn trương chuẩn bị chuẩn bị nhân lực và vật lực đặc biệt là quân lương cho giai đoạn tổng phản công. Sự thống nhất đo lường đã tạo điều kiện thuận lợi để triển khai mạnh mẽ việc động viên sức người, sức của cả nước phục vụ công cuộc chiến đấu chống thực dân Pháp xâm lược trên khắp các chiến trường và xây dựng đất nước.

Sau thắng lợi của cuộc kháng chiến chống thực dân Pháp, cùng với sự nghiệp phát triển đất nước qua từng thời kỳ, công tác đo lường đã đi vào mọi lĩnh vực của đời sống xã hội. Bên cạnh mục đích phục vụ phát triển thương mại, khoa học - kỹ thuật, đo lường đã góp phần quan trọng vào việc phát triển sản xuất công nghiệp, nông nghiệp, thông tin liên lạc, bảo vệ môi trường, bảo vệ sức khoẻ nhân dân, thăm dò, khai thác tài nguyên, hoạt động khí tượng thuỷ văn, thực hiện công bằng xã hội. Có thể nói hoạt động đo lường đã có mặt trong hầu hết các vấn đề quan trọng của đất nước.

Việc hoàn thiện pháp luật về đo lường nhằm theo kịp những tiến bộ về khoa học - kỹ thuật trên thế giới và phù hợp với điều kiện chính trị,

kinh tế, khoa học, kỹ thuật của đất nước đã được Đảng, Nhà nước ta quan tâm. Mỗi thời kỳ, Nhà nước đã ban hành những văn bản pháp luật về đo lường đáp ứng yêu cầu quản lý đất nước.

Sau khi Đại hội Cân đo quốc tế lần thứ 11 (tháng 10 năm 1960) tại Paris đã thông qua hệ đo lường quốc tế SI - một hệ vạn năng, tiên tiến, nhất quán, một hệ đơn vị đo liên kết chặt chẽ với các hằng số cơ bản và các hằng số nguyên tử. Điều này tạo điều kiện để đạt được một sự ổn định lâu dài của việc sử dụng các đơn vị đo lường trong tất cả các lĩnh vực khoa học. Để đáp ứng nhu cầu phát triển đo lường trong giai đoạn mới, ngày 26/12/1964, Thủ tướng Phạm Văn Đồng thay mặt Hội đồng Chính phủ ký Nghị định số 186-CP về đơn vị đo lường hợp pháp của nước Việt Nam Dân chủ Cộng hoà. Theo đó, đơn vị đo lường hợp pháp của nước ta bắt đầu sử dụng hệ đơn vị quốc tế SI.

Trong thời kỳ xây dựng chủ nghĩa xã hội ở miền Bắc, để đảm bảo tính thống nhất, đúng đắn và chính xác về đo lường, nhằm tăng cường quản lý kinh tế, quản lý kỹ thuật, phục vụ sản xuất, đời sống, quốc phòng và nghiên cứu khoa học, kỹ thuật, các hoạt động đo lường trong nước, Hội đồng Chính phủ tiếp tục ban hành các văn bản quy phạm pháp luật về đo lường, đó là: Nghị định 216-CP ngày 25/9/1974 về Ban hành điều lệ quản lý đo lường và Nghị định số 217-CP ngày 25/9/1974 về Điều lệ quản lý đo lường trong các xí nghiệp công nghiệp quốc doanh nhằm đảm bảo đo lường trong các xí nghiệp công nghiệp quốc doanh phải phục vụ tốt các nhiệm vụ quản lý kinh tế, quản lý kỹ thuật để tăng năng suất lao động, không ngừng nâng cao sản lượng và chất lượng sản phẩm, chống lãng phí tham ô, bảo vệ an toàn sản xuất và an toàn lao động, thúc đẩy tiến bộ kỹ thuật.

Bước vào thời kỳ đổi mới, đất nước chuyển sang nền kinh tế thị trường theo định hướng xã hội chủ nghĩa, để đảm bảo các hoạt động sản

xuất kinh doanh sự cạnh tranh lành mạnh, công bằng xã hội và thuận tiện trong giao lưu quốc tế, việc xây dựng các văn bản quy phạm pháp luật về đo lường có giá trị pháp lý và kỹ thuật cao hơn đã được khẩn trương thực hiện. Ngày 06/7/1990, Hội đồng Nhà nước đã thông qua Pháp lệnh Đo lường. Đây là lần đầu tiên công tác đo lường được quy định trong một văn bản có tính pháp lý cao là Pháp lệnh. Pháp lệnh khẳng định mục tiêu nhiệm vụ hoạt động đo lường nước ta trong giai đoạn mới là: "góp phần đảm bảo công bằng xã hội; bảo vệ quyền lợi, lợi ích của mọi tổ chức, cá nhân; nâng cao chất lượng sản phẩm, hàng hoá; sử dụng tiết kiệm tài nguyên thiên nhiên, vật tư, năng lượng; đảm bảo an toàn lao động, bảo vệ sức khoẻ và môi trường; thúc đẩy tiến bộ khoa học - kỹ thuật; tạo điều kiện thuận lợi trong giao lưu quốc tế".

Việc thực hiện đường lối đổi mới và mở cửa, hội nhập quốc tế do Đại hội Đảng lần thứ VI đề xướng đã đạt được nhiều thành tựu đáng kể, kinh tế - xã hội, khoa học và công nghệ của nước ta ngày càng phát triển khá mạnh mẽ, hội nhập quốc tế ngày càng sâu rộng. Những điều đó đã làm làm cho hệ thống các quy định của pháp luật về đo lường của nước ta bộc lộ nhiều điểm bất cập và cần phải được sửa đổi, bổ sung để hoàn thiện hơn. Chính vì vậy, Pháp lệnh Đo lường năm 1999 được Ủy ban Thường vụ Quốc hội thông qua ngày 06/10/1999 ra đời để thay thế, sửa đổi, bổ sung cho hệ thống các quy định mới được hình thành trên cơ sở Pháp lệnh Đo lường năm 1990.

Để hướng dẫn thực hiện Pháp lệnh Đo lường năm 1999, Chính phủ đã ban hành Nghị định số 65/2001/NĐ-CP ngày 28/9/2001 về quy định hệ thống đơn vị đo lường hợp pháp của nước Cộng hoà Xã hội chủ nghĩa Việt Nam, Nghị định 06/2002/NĐ-CP, ngày 14/01/2002 quy định chi tiết Pháp lệnh Đo lường. Ngày 15/8/2007 Chính phủ tiếp tục ban hành Nghị định

134/2007/NĐ-CP quy định về đơn vị đo lường chính thức thay thế cho Nghị định số 65/2001/NĐ-CP.

Pháp lệnh Đo lường năm 1999 đã trực tiếp góp phần tăng cường hoạt động đo lường, đưa công tác đo lường của nước ta ngày càng đi vào nền nếp. Việc triển khai thực hiện Pháp lệnh hơn 10 năm qua, một mặt đã dần tạo sự chuyển biến về chất trong các hoạt động đo lường của các cơ quan nhà nước, tổ chức, cá nhân trong nền kinh tế thị trường định hướng xã hội chủ nghĩa ở Việt Nam, mặt khác góp phần thúc đẩy quá trình hội nhập kinh tế quốc tế, nâng cao vị thế của đo lường Việt Nam trong các tổ chức quốc tế và khu vực về đo lường; đáp ứng một phần yêu cầu quản lý nhà nước về đo lường. Tuy vậy, đến nay đã bộc lộ nhiều điểm không phù hợp với thực tế phát triển kinh tế - xã hội và nhu cầu hội nhập quốc tế nhất là kể từ khi Việt Nam gia nhập tổ chức thương mại thế giới WTO vào năm 2007. Chính vì vậy, việc ban hành văn bản pháp luật về đo lường dưới dạng Luật để tương xứng với vai trò vị trí và tầm quan trọng của đo lường là hết sức cần thiết. Sau một thời gian soạn thảo là lấy ý kiến góp ý, ngày 11/11/2011 Quốc hội đã thông qua Luật Đo lường và Luật có hiệu lực kể từ ngày 01/7/2012. Sự ra đời của Luật Đo lường một lần nữa khẳng định vai trò vị trí của đo lường trong mọi hoạt động kinh tế - xã hội và dấu mốc cho sự phát triển đo lường Việt Nam trong giai đoạn mới.

Để ghi nhớ dấu mốc lịch sử đầu tiên về đo lường và động viên khích lệ những đóng góp của ngành Đo lường Việt Nam, động viên đội ngũ cán bộ khoa học - kỹ thuật và tất cả những người đã và đang làm việc, hoạt động trong lĩnh vực đo lường, ngày 11/10/2001, Thủ tướng Chính phủ đã ban hành Quyết định số 155/2001/QĐ-TTg lấy ngày 20/1 hàng năm làm "Ngày Đo lường Việt Nam".

P.T.N